

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. ΑΠΛΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ σελ. 140-141 «Τον Ιούλιο του 1914 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη Οργανισμός...ή να αποκτήσουν γεωργικό κλήρο.»

β. ΑΠΛΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ σελ. 140 «Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε..... Έλληνες είχαν μεταναστεύσει πριν από την υπογραφή της συνθήκης).»

γ. ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ σελ. 96 + 144 + 96

(σελ. 96) «Η Συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. (σελ. 144) Τον Ιούλιο του 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, που μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. (σελ. 96) Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών». Το όραμα της Μεγάλης Ιδέας φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Σωστό

β. Σωστό

γ. Σωστό

δ. Λάθος

ε. Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

σελ. 50-51 «Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα... να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειές της.»

ΘΕΜΑ Β2 (συνδυαστική εντός του μαθήματος)

α. σελ. 46 «Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα...εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο.»

β. σελ. 46-47 «Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου...και μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1.

α. σελ. 149-151 «Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης....κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.» + σελ. 152 «Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ... της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.»

β. σελ. 151-152 «Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης...θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.»

	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΠΗΓΩΝ
α.	σελ. 149-151 +152	ΚΕΙΜΕΝΟ Α
σελ. 149-150	Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθοδόξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας.	<i>Σύμφωνα με το Κείμενο Α</i> πράγματι το κριτήριο για την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών ανάμεσα στις δύο χώρες θεωρούνταν η θρησκεία. Συγκεκριμένα, οι Βερέμης και Κολιόπουλος διευκρινίζουν ότι επρόκειτο για ανταλλαγή 1.330.000 χριστιανών ορθοδόξων με 585.000 μουσουλμάνους. Ειδική αναφορά γίνεται στο γεγονός ότι οι γλώσσα δεν αποτέλεσε κριτήριο δεδομένου ότι πολλοί μουσουλμάνοι ήταν ελληνόφωνοι ενώ πολλοί ορθόδοξοι τουρκόφωνοι
	Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.	

	Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής: • Θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο, • είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους, • είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως απο ζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας, • θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.	
Σελ. 150-151	Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.	Όπως αναφέρεται στο Κείμενο Α, οι ανταλλάξιμοι βρέθηκαν «παρά τη θέλησή τους» σε χώρες με τις οποίες δεν είχαν απαραίτητα γλωσσική και πολιτισμική συγγένεια.
Σελ.152	Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των Ανταλλαξίμων.	
β.	σελ. 151-152	ΚΕΙΜΕΝΟ Β + Γ + Α
	Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της. Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική	Στο Κείμενο Β αναφέρονται οι λόγοι αποδοχής της Σύμβασης Ανταλλαγής από τον Βενιζέλο. Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες της πηγής, πράγματι η Τουρκία δεν δεχόταν πλέον την επιστροφή του ελληνικού στοιχείου. Ο Έλληνας πολιτικός είχε μάλιστα από το 1914 προωθήσει την ιδέα της εθελοντικής αρχικά ανταλλαγής πληθυσμών με γειτονικές χώρες στο πλαίσιο της επίτευξης εθνική ομοιογένειας. Αυτό προτάθηκε ως λύση το 1914 με την Τουρκία αν και δεν

	αντιπροσωπεία να συμφωνήσει.	εφαρμόστηκε. Ωστόσο, έθεσε τα θεμέλια για την εθελοντική ανταλλαγή με τη Βουλγαρία το 1919 στη Συνθήκη του Νεϊγύ. Σταδιακά ο Βενιζέλος αποδέχτηκε την υποχρεωτική ανταλλαγή του 1923, διότι θεωρούσε ότι έτσι θα απέφευγε τη «μονομερή» εκδίωξη Ελλήνων από την Τουρκία, προωθώντας αντίστοιχα και τη φυγή των μουσουλμάνων από την Ελλάδα. Τέλος θεωρούσε ότι μόνο με μία υποχρεωτική ανταλλαγή θα προστάτευε το ελληνικό στοιχείο από τον αφανισμό. Άλλωστε, ήδη από το φθινόπωρο του 1922 οι ελληνικοί πληθυσμοί είχαν εγκαταλείψει την Τουρκία σε αντίθεση με «μισό εκατομμύριο μουσουλμάνους» που παρέμεναν στην Ελλάδα. Τέλος, με την υποχρεωτική αποχώρηση του μουσουλμανικού πληθυσμού, το ελληνικό κράτος θα είχε τη δυνατότητα αξιοποίησης των ακίνητων περιουσιών για τη μελλοντική αποκατάσταση των Ελλήνων προσφύγων.
		ΚΕΙΜΕΝΟ Γ
Σελ. 146	Σύμφωνα με την ιστορική αφήγηση 200.000 Έλληνες παρέμεναν ακόμα στην Καππαδοκία και γενικότερα στην Κεντρική και Νότια Μικρά Ασία.	Ο Σβολόπουλος αναφέρει ότι στην επικοινωνία του Βενιζέλου με τον εντεταλμένο επίτροπο της Κοινωνίας των Εθνών Φρ. Νάνσεν από τον Οκτώβριο του 1922 ακόμα, ο Έλληνας πολιτικός ζητά επιτακτικά τη συνδρομή της ΚτΕ για τη μετακίνηση των πληθυσμών πριν να υπογραφεί η συνθήκη ειρήνης. Η εγρήγορση αυτή κρίνεται απαραίτητη, διότι η Τουρκία είχε ξεκαθαρίσει την εχθρική της στάση απέναντι στο ελληνικό στοιχείο το οποίο παρέμενε ακόμα εκεί («οι Τούρκοι είχαν αποφασίσει να μην ανεχθούν...οθωμανικά εδάφη»). Επιπλέον, ο Έλληνας πολιτικός θέτει το θέμα επιτακτικά λόγω τους επερχόμενου χειμώνα και των αντικειμενικών δυσκολιών που θα προκύψουν στην αποκατάσταση των προσφύγων.
Σελ. 152	Εξάλλου η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Σύμφωνη ήταν και η Κοινωνία των Εθνών. Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.	

		ΚΕΙΜΕΝΟ Α
		<i>Τέλος, στο Κείμενο Α γίνεται σαφές ότι ο Βενιζέλος θεωρούσε ότι η υποχρεωτική ανταλλαγή του 1923 θα εξασφάλιζε για την Ελλάδα τη de jure φυγή των μουσουλμάνων μετά την de facto εκδίωξη του ελληνικού από την Τουρκία κατά τη Μικρασιατική καταστροφή.</i>

ΘΕΜΑ Δ1

α. σελ. 42-43 «Στο ελληνικό χώρο ελλείψεις»

β. σελ. 43 «Οι πρακτικές αυτές δημιούργησαν εντάσεις ...μεγάλων εκτάσεων.» + σελ. 81 «Στα εδάφη της Θεσσαλίας τη βελτίωση της θέσης τους.»

		ΚΕΙΜΕΝΟ Α
α.	Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προσοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα. Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.	Πράγματι στο Κείμενο Α αναφέρεται ότι το ελληνικό κράτος είχε αντιμετωπίσει το ζήτημα της δημιουργίας μεγάλων ιδιοκτησιών ευνοώντας τη μικροϊδιοκτησία σε επίπεδο οικογενειακής παραγωγής, καταπολεμώντας παράλληλα τον «κολληγικό τρόπο καλλιέργειας του εδάφους» Σύμφωνα με το Κείμενο Α, επίσης, το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας προέκυψε την περίοδο 1881-1895 μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας και της Άρτας.
		ΚΕΙΜΕΝΑ Α+Β+Γ
β. σελ.	Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες, ενώ οι δηλιγιαννικοί	Σύμφωνα με το Κείμενο Α, ο Τρικούπης πράγματι ευνόησε τη δημιουργία της μεγάλης

81	προσπάθησαν, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν, να χορηγήσουν γη στους αγρότες και έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης τους	ιδιοκτησίας επειδή οι ιδιοκτήτες των τσιφλικιών και «οι δικαιούχοι των τσιφλικικών δικαιωμάτων» ήταν οι πλούσιοι ομογενείς της διασποράς. Στο πλαίσιο αυτό, ο Τρικούπης νομικά και δικαστικά κατοχύρωσε πλήρως την «τσιφλικοποίηση» της Θεσσαλίας. Αντίθετα, σύμφωνα με το Κείμενο Β, ο Δηλιγιάννης, προώθησε νομοσχέδια για τη χορήγηση γης στους αγρότες, για τη δημιουργία αγροτικών ταμείων και για την ρύθμιση των σχέσεων τσιφλικάδων και κολλήγων Σύμφωνα με το Κείμενο Γ, η κυβέρνηση Θεοτόκη ψήφισε έναν νόμο το 1899 που προστάτευε τα δικαιώματα των τσιφλικάδων. Η όξυνση των συγκρούσεων στη Θεσσαλία ανάγκασε τον Θεοτόκη να προτείνει έναν νέο αντισταθμιστικό νόμο το 1906 ο οποίος συνάντησε την αντίδραση των τσιφλικάδων και αποσύρθηκε
Σελ. 43	Οι πρακτικές των τσιφλικάδων και η αναποφασιστικότητα των ελληνικών κυβερνήσεων 1881-1906 δημιούργησαν εντάσεις και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή τους αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910). Οι εξελίξεις προχώρησαν αργά μέχρι το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (1913), οπότε το ζήτημα έγινε πιο περίπλοκο, καθώς μέσα στα νέα όρια της χώρας υπήρχαν πλέον και μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων	